

Ud fra disse synspunkter er der enighed om, at fakultetet ikke ser sig i stand til at udtale sig om de under 2) nævnte spørgsmål.

Professor Stig Jørgensen og konstitueret professor Erik Christensen indtager samme standpunkt til det under 1) stillede spørgsmål, også under hensyn til, at en stillingtagen for deres vedkommende måtte kræve en indgående undersøgelse af de problemer, der knytter sig til forslagene.

Professorerne Robert Bech, Knud Illum og Thøger Nielsen, der ikke finder, at der er noget til hinder for i begrænset omfang at afgive udtalelse med hensyn til det under 1) stillede spørgsmål, er enige om på dette punkt at udtale følgende:

Uagtet de fremsatte lovforslag om en staten eller kommunerne tilkommende forkøbsret forudsætter, at det offentliges overtagelse af en ejendom kun kommer på tale, når ejendommen er afhændet, indebærer udøvelsen af forkøbsretten, at staten eller kommunen tiltvinger sig besiddelsen af den pågældende ejendom. En sådan tvangsafståelse har til forudsætning, at de i grundlovens § 73 fastsatte betingelser er opfyldt. Også den nugældende statshusmandslov hjemler efter disse fakultetsmedlemmers formening en adgang til ekspropriation navnlig af større landbrugsejendomme.

På denne baggrund skal først bemærkes, at kravet i grundlovens § 73 om fornøden lovhjælp efter almindelig opfattelse fordrer en angivelse af ekspropriationsformålet i den pågældende lov. En sådan angivelse savnes helt i forslaget til lov om kommunernes forkøbsret, og der vil derfor kunne opstå tvivl om, hvorvidt grundlovens betingelser på dette punkt er opfyldt.

Når man dernæst vender sig til spørgsmålet om, hvorvidt det må antages, at ejeren, som foreskrevet i grundloven, opnår fuldstændig erstatning, skal man indskrænke sig til at udtale, at udredelsen af det i den påtænkte overdragelse forudsatte vederlag formentlig som hovedregel vil opfylde grundlovens krav om ydelse af erstatning, men at man dog på den anden side ikke kan bortse fra, at der kan opstå tilfælde, hvor erstatningen bliver mindre, end hvis man var gået frem efter de hidtil anvendte principper for fastsættelsen af ekspropriationserstatning.

Man tænker her navnlig på de tilfælde, hvor staten eller en kommune i henhold til lovforslagene kun overtager en del af det, der er afhændet. Lovens princip er her som hovedregel, at staten eller kommunen skal betale det fastsatte vederlag for de dele af det solgte, som omfattes af forkøbsretten. I tilfælde af delekspropriation er det sædvanligvis reglen, at der herudover skal svares erstatning for værdiforringelse af restejeendommen, der normalt ikke kan forventes overtaget af køberen for den derfor fastsatte pris. Udnyttelse af forkøbsretten til en del af det solgte synes derfor at kunne medføre tab, for hvilke ejeren ikke får dækning, og den adgang, der ved ændringsforslaget er givet sælgeren til at træde tilbage fra købet, synes ikke fyldestgørende at afhjælpe denne mangel.

Endvidere bemærkes, at bestemmelserne i jordlovsforslagets § 8 a, stk. 1, og forslaget til loven om kommunernes forkøbsret § 3, stk. 3, hvorefter bl. a. før lovens ikrafttræden bestående forkøbsrettigheder og køberettigheder uden erstatning skal vige for den stat og kommune tillagte forkøbsret, efter omstændighederne kan blive ensbetydende med et ekspropriativt indgreb.

Når ministeriet efter anmodning fra det pågældende folketingsudvalg spørger om, hvorvidt den foreslåede udformning af forkøbsretten i de omtalte lovforslag er i overensstemmelse med grundlovens § 73, stk. 1, finder de nævnte fakultetsmedlemmer derfor ikke, at man med fuldt tilstrækkelig sikkerhed kan besvare det stillede spørgsmål bekræftende.

Herefter har professor Max Sørensen ønsket at udtale følgende:

Ved afgørelsen af, om en forkøbsret som den omhandlede er en ekspropriation i grundlovens forstand, må udgangspunktet tages i ordlyden af § 73, stk. 1, 2. pkt.:

„Ingen kan *tilpligtes at afstå* sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det.“

De understregede ord angiver det led i reglen, hvorpå hovedvægten ligger i denne sammenhæng.

Forkøbsrettens udøvelse forudsætter, at den hidtidige ejer uden nogen offentlig myndigheds indgriben har besluttet sig til at afhænde sin ejendom og har truffet bindende aftale herom med en køber, eller at ejen-